

Департамент
агропромислового розвитку
Львівської обласної
державної адміністрації

Громадська організація
«Львівська аграрна
палата»

Вісник Агр форум №3 (3) 2015

Електронний інформаційний бюлетень

Приклади гідні наслідування стор.5

*Сума нарахованого ЄСВ
не може бути меншою
мінімального внеску стор. 8*

*Енергоефективність
починається з практичного
навчання стор.10*

*Сушка для фруктів, яка працює
на енергії сонця стор.11*

*Деякі аспекти технології
вирощування розсади селери
коренеплідної стор.16*

*Вирішення проблем кооперації в Україні
вимагає швидких, фахових
і системних змін – Іван Паньків стор.24*

<i>Весна-2015. Виклики та вирішення.....</i>	с. 3
<i>Збори Співки бджолярів та Клубу органічного землеробства на Львівщині.....</i>	с. 4
<i>Приклади гідні наслідування.....</i>	с.5
<i>Невичерпні. Як українські експортери використовували європейські квоти.....</i>	с. 6
<i>Заповнення таблиці 5 додатка 4 Звіту з ЄСВ підтверджуватиме прийняття на роботу.....</i>	с.7
<i>Сума нарахованого ЄСВ не може бути меншою мінімального внеску.....</i>	с.8
<i>Київщина та Львівщина лідирують у забезпеченні земельними ділянками учасників АТО.....</i>	с.9
<i>Енергоефективність починається з практичного навчання.....</i>	с.10
<i>Сушка для фруктів, яка працює на енергії сонця.....</i>	с.11
<i>Агрономічне обґрунтування ефективності застосування азотфіксуючих препаратів при вирощування зернобобових культур у Львівській області.....</i>	с.12
<i>Деякі аспекти технології вирощування розсади селери коренеплідної.....</i>	с.16
<i>Вирішення проблем кооперації в Україні вимагає швидких, фахових і системних змін – Іван Паньків.....</i>	с.24
<i>Виставки та конференції в Україні і закордоном.....</i>	с.32
<i>Події на Львівщині.....</i>	с.34
<i>Моніторинг цін.....</i>	с.36

Весна - 2015.

Виклики та рішення

27 лютого 2015 року на базі оптового ринку “Шувар” проведено конференцію: “Весна-2015. Виклики та вирішення” основна мета якої полягала в пошуку шляхів з існуючих економічних проблем з якими стикнулися агровиробники.

Головуючий на конференції аналітик аграрного ринку Іван Стефанишин окреслив найактуальніші питання для забезпечення продовольчої безпеки держави, наголосив на труднощах, які у цьому році доводиться вирішувати аграріям для забезпечення проведення в оптимальні строки та в повному обсязі комплексу весняно-польових робіт.

Учасники конференції були ознайомлені з новинами законодавства, програмами державної підтримки. Зокрема, заступник директора департаменту агропромислового розвитку облдержадміністрації Людмила Гончаренко доповіла, що у 2015 році на підтримку аграріям виділено з обласного бюджету 7,5 млн. грн., в тому числі 1,5 млн. грн. для погашення боргів минулого року.

Науковці Марія Свідерко, Ігор Дидів надали ряд рекомендацій для догляду за посівами зернових, овочів. Представник ТОВ “Агромарк-Юкей” Василь Болахівський поділився досвідом з питань розвитку картоплярства. Також були розглянуті шляхи впровадження передових технологій у виробництві рослинницької продукції, нові напрямки у захисті рослин, питання підвищення родючості ґрунтів тощо.

Взяв участь у заході і голова Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України Роман Корінець, який висвітлив особливості щодо імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Доповідач наголосив на необхідності залучення громадських та професійних спільнот для обговорення пакету реформ для аграрного сектору України до 2020 року.

Підсумовуючи результати конференції Іван Стефанишин відзначив потребу зосередження ресурсів виробників на підвищенні якості та безпечності продукції, що дозволить залишитися конкурентними на ринку.

Посівні площі основних сільськогосподарських культур в усіх категоріях господарств Львівської області, тис.га

Збори Спілки бджолярів та Клубу органічного землеробства на Львівщині

27 лютого на базі Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького відбулися збори Спілки бджолярів і Клубу органічного землеробства області.

З вітальним словом до учасників заходів звернувся заступник директора Департаменту агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації Роман Верещинський, який повідомив присутніх про програми державної підтримки виробників і можливостей створення кооперативів через які в подальшому можна налагодити експорт продукції бджільництва в країни ЄС. Виробники спільно з науковцями обговорили технологічні особливості розвитку бджільництва та оцінили перспективи динаміки обсягів виробництва у майбутньому. Водночас існує необхідність активізації діяльності спілки бджолярів області по налагодженню контактів з європейськими колегами, участі у професійних виставках та пошуку нових маркетингових рішень для збуту продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Протягом зустрічі фермери висловили власні проблеми, що ускладнюють розширення виробництва: підвищення орендної плати, цін на матеріально-технічні ресурси, зростання витрат на пакувальні матеріали та збільшення тривалості розрахунків торговельних мереж. Також виробники наголосили на потребі забезпечити сприятливі умови для збуту

продукції через резервування торговельних точок на ринках і системного проведення роз'яснювальної кампанії щодо корисних властивостей органічної продукції.

Слід зазначити, що потенціал регіону у виробництві органічної продукції використовується на 4-5%, оскільки сприятливі екологічні умови дозволяють розширювати виробництво. На Львівщині вже працює 12 сертифікованих операторів ринку, а декілька виробників готуються до відповідної процедури в 2015 році та зможуть скористатись фінансовою підтримкою з бюджету області.

Приклади гідні наслідування

Протягом останніх шести років на Львівщині успішно реалізується українсько-данський проект «Агро-Львів», орієнтований на збільшення доданої вартості в ланцюгах постачання від виробника до споживача в молочному та фруктовому-овочевому секторах. Проект реалізується в регіоні за фінансової підтримки уряду Данії та Датської сільськогосподарської консультативної служби (DAAS).

Взявши приклад зі свого друга-фермера звернувся до проекту «Агро-Львів» і аграрій Ігор Мандзюк, в першу чергу для того, щоб отримати консультацію, нові знання та поради для вдосконалення свого фермерського господарства. А у результаті – отримав ще й грантові кошти. Після одержаної підтримки проекту фермер із своєю родиною розширив виробництво до 74 га землі і на даний час вирощує зернові та овочі. Досвід свідчить, що справді успішним аграрний бізнес може стати лише через кілька років після започаткування і то лише за умови правильних пріоритетів, вдалого маркетингу, продуманих інвестицій тощо.

Інший господар – фермер Тарас Мартиняк з Перемишлянського району, без перебільшення, належить до найактивніших аграріїв Львівщини. ФГ «Еталон-М» отримало від проекту два гранти. Перший покрив 40% вартості косарки та грабель-ворошилок, другий – танка охолоджувача та доїльного апарату. Крім того Тарас Мартиняк започаткував спільно з однодумцями сільськогосподарський кооператив «Добра надія».

Ще один приклад на Самбірщині, де фермер Олександр Ліщук спеціалізується на розвитку молочного скотарства.

Завдяки співпраці з «Агро-Львів» господарство придбало обладнання для ферми та додаткове поголів'я телиць, провели її реконструкцію. Нині на фермі пана Ліщука майже десяток тракторів, він має близько 200 га поля, з яких 50 га – це пасовища.

Це лише окремі з прикладів підтримки агровиробників Львівщини завдяки проекту «Агро-Львів», але разом вони формують передумови для синергії розвитку аграрного бізнесу в регіоні.

Джерело: Річард Розвадовські, Українсько-данський проект «Агро-Львів».

Невичерпні. Як українські експортери використовували європейські квоти

2014 рік став першим роком вільного експорту українських товарів на європейський ринок.

Це стало можливим завдяки дії автономних преференцій ЄС, які набрали чинності з 23 квітня 2014 року, після чого митні ставки ЄС стали відповідати умовам першого року дії економічної частини Угоди про асоціацію.

Позитивна динаміка торгівлі з ЄС значною мірою компенсувала загальне падіння експорту – на 11,3%, викликане фактичним закриттям російського ринку. За підсумками 11 місяців минулого року український експорт до РФ впав майже на третину – на 31,2%. Вочевидь, подібні тенденції збережуться і в 2015 році. При цьому темпи зростання українського експорту до ЄС вже з кінця минулого року почали демонструвати поступове гальмування внаслідок закінчення ефекту обнулення мит. Відповідно, для подальшого зростання поставок до ЄС необхідно прискорити роботу з адаптації українських технічних регламентів до європейських, а також з отримання необхідних дозволів на експорт української продукції до ЄС.

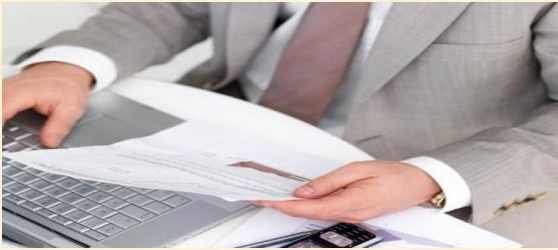
За підсумками 2014 року з'ясувалося, що більшість квот виявилася не вичерпаною. Більш того, за більшістю товарних позицій поставки до ЄС так і не розпочалися. Навіть невеликі преференційні квоти виявилися непосильними для українських аграріїв.

Статистика використання квот показує: повною мірою ними скористалися експортери меду, виноградного і яблучного соку, а також консервованих томатів. Ще одна досить успішна позиція – зернові. Тут була вичерпана квота практично повністю – з її обсягу в 6,3 тис. тонн не використані лише 0,5 тонни (менше однієї соті відсотка). Також майже повністю були вичерпані квоти на експорт часнику і вівса. Частково використана була квота на експорт солоду – майже 2 тис. з річного обсягу в 7 тис. тонн. За іншими позиціями обсяг вибірки квот був у межах від нуля до 10–15%. Прикладом цього є вибірка квоти на ячмінь – менше 10 %. Хоча ця стаття експорту традиційно вважалася однією з найперспективніших. За деякими видами продукції, зокрема молочної, нульова вибірка квот зумовлена відсутністю дозволу на експорт такої продукції до ЄС.

В уряді обіцяють розібратися з причинами такого недостатнього використання квот. Втім, вже за підсумками 2015 року ситуація з квотами може суттєво покращитися. Насамперед це пов'язано з девальвацією гривні – вплив цього фактора зараз набагато сильніший, ніж рік тому.

Джерело: europa-torgivlia.org.ua

Заповнення таблиці 5 додатка 4 Звіту з ЄСВ підтверджуватиме прийняття на роботу

Заповнення таблиці 5 додатка 4 звіту з ЄСВ, до прийняття відповідного порядку, вважається «повідомленням», яке подається з зазначенням трудових відносин з прийнятими працівниками

ДПІ у Голосіївському районі ГУ ДФС у м. Києві інформує, що відповідно до **статті 24 Кодексу законів про працю України** працівник не може бути допущений до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу, та повідомлення центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення формування та реалізації державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування про прийняття працівника на роботу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Звертаємо увагу, що оскільки на сьогодні відсутній порядок повідомлення центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення формування та реалізації державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування про прийняття працівника на роботу, заповнення таблиці 5 додатка 4 до Порядку формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затвердженого наказом Міндоходів України від 09.09.2013 року № 454, до прийняття відповідного порядку, вважається «повідомленням», яке подається у складі обов'язкової звітності за календарний місяць до територіальних органів фіскальної служби за основним місцем обліку платника з зазначенням трудових відносин з прийнятими працівниками.

При цьому окремо при кожному прийнятті працівника на роботу, титульний аркуш з таблицею 5 додатка 4 до Порядку № 454 не подається.

Джерело: ДПІ у Голосіївському районі м. Києва

Сума нарахованого ЄСВ не може бути меншою мінімального внеску

З 01.01.2015 року роботодавці, які нараховують своїм працівникам низькі зарплати, зобов'язані нарахувати та сплатити єдиний внесок виходячи із розміру мінімальної зарплати

Зауважимо, що з 01.01. 2015 року роботодавці, які нараховують своїм працівникам за основним місцем роботи низькі зарплати (менше ніж мінімальна заробітна плата), зобов'язані нарахувати та сплатити єдиний внесок (у частині нарахування) **виходячи із розміру мінімальної заробітної плати.**

У разі якщо база нарахування єдиного внеску (крім винагороди за цивільно-правовими договорами) не перевищує розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід), сума єдиного внеску розраховується як добуток розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід), та ставки єдиного внеску, встановленої для відповідної категорії платника.

При нарахуванні заробітної плати (доходів) фізичним особам з джерел не за основним місцем роботи ставки єдиного внеску, встановлені цією частиною, застосовуються до визначеної бази нарахування незалежно від її розміру без застосування коефіцієнта бази нарахування (абз. 10 та 11 ч. 5 ст. 8 Закону №2464).

Що це означає? Це означає, що загальна база нарахування за місяць особі, що працює за основним місцем роботи **не повинна бути меншою за 1218 грн.** Водночас це не стосується утримань із заробітної плати в частині ЄСВ. Наприклад, якщо сума нарахованої заробітної плати за місяць склала 350 грн, а ставка ЄСВ 37 % (умовно), то нарахування складатимуть 450.66 (1218 x 37 %), а утримання із заробітної плати – 12.60 (350 x 3.6%).

Якщо наймана особа протягом місяця перебувала у відпустці за свій рахунок і їй відповідно заробітну плату не нараховували, то нарахування і утримання за цей місяць такій особі дорівнюватимуть нулю. Чому нарахування дорівнюють нулю? Тому, що відсутня база нарахування як така, тому її не можливо довести до розміру мінімальної заробітної плати.

Джерело: Асоціація платників податків України

У Державному земельному кадастрі України зареєстровано вже 2,2 млн ділянок

З початку функціонування в Україні Національної кадастрової системи – з січня 2013 року – у Державному земельному кадастрі зареєстровано 2,2 млн ділянок. Державні реєстратори видали понад 1,8 млн витягів з кадастру про земельну ділянку.

Найбільше ділянок зареєстровано у Київській області (200,6 тис.), у Вінницькій (136,6 тис.), у Львівській (126,4 тис.), у Черкаській (106,3 тис.) та у Хмельницькій області (105,9 тис.). При реєстрації наділам присвоюються унікальні кадастрові номери. Внесення відомостей до автоматизованої кадастрової системи про новосформовані земельні ділянки та їх реєстрація здійснюються на підставі розробленої та затвердженої в установленому порядку землевпорядної документації.

Лише з початку 2015 року за заявами фізичних та юридичних осіб зареєстровано понад 53 тис. земельних ділянок, за минулий тиждень – майже 11,5 тис. Найбільше з початку поточного року земельних ділянок зареєстрували фахівці землевпорядної служби Київської (3981), Львівської (3588), Полтавської (3073) областей.

Київщина та Львівщина лідирують у забезпеченні земельними ділянками учасників АТО

Київська та Львівська область є лідерами із забезпечення військовослужбовців – учасників антитерористичної операції та членів їх родин земельними ділянками. Починаючи з червня 2014 року, відколи було запроваджено відповідну ініціативу Держземагентства України, у цих двох областях було надано найбільше дозволів на розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок. Зокрема, у Київській області було надано дозволів на виділення 2318 ділянок площею 749,36 га, у Львівській – на виділення 1835 ділянок площею 294,19 гектара.

За весь період дії ініціативи Держземагентства України учасники антитерористичної операції та члени їх родин подали до відповідних органів 25462 заяви на отримання земельних ділянок різного цільового призначення. Найбільше – у Волинській (3138), Львівській (2799), Київській (2541) областях.

Джерело: Державне агенство земельних ресурсів України.

Енергоефективність починається з практичного навчання

Чудовим місцем, з точки зору відновлювальних джерел енергії (ВДЕ), є Стрийський аграрний коледж, який має ціль і реалізовує її практично: дає майбутнім спеціалістам конкретні практичні знання в галузі енергоефективності та ВДЕ. Саме тут 19 лютого відбувся семінар «Відновлювальна енергетика та енергоефективність. Перспективи на Стрийщині» (спільна дія з проектом Faraday).

Змістовна доповідь була директора коледжу Василя Дмитришина. Він зазначив, що в даний час для суттєвого збільшення впроваджень ВДЕ необхідні знання та розуміння необхідності та користі від таких проектів, що і робить колектив викладачів і студентів коледжу. У коледжі досліджено енергопотенціал Стрийщини, де є місцеві ресурси: солома, енергія річки Стрий, енергетичні рослини, традиційні дрова. Всі практичні роботи по ВДЕ (дослідження, виготовлення, монтаж систем) проводяться в лабораторії енергозбереження та енергоефективних технологій, якою керує Надія Кушней.

Перший сонячний повітряний колектор встановлено тут два роки тому. А зараз вже працює і система водонагрівання основі плоских колекторів, яка забезпечує 45% потреб води їдальні. Є в коледжі і сонячна фотопанель для системи нічного освітлення території (акумулятори і світлодіодні прожектори).

Велике значення надають пропагуванню економії. Холодну воду вмикають датчики, які подають воду тільки при піднесенні рук. Використовують «кишені економії»: куди кладуть картку з чіпом, яку виймають при виході, щоб повністю вимкнути все споживання в кімнаті. Прицінюються в коледжі і до міського каналізаційного колектора, який проходить через їхню територію. Використання утилізації скидного тепла цього колектора може додати тепла в приміщення.

Отримавши практичний досвід при проектуванні, виготовленні, монтуванні та експлуатації систем ВДЕ, студенти, ставши спеціалістами, зможуть долучитися до дуже потрібного руху в Україні – забезпечення реальної енергонезалежності.

Василь Прусак, Центр енергозбереження

Сушка для фруктів, яка працює на енергії сонця

Просте використання сонячної енергії відоме кожному, адже взимку багатьом до смаку узвар з сушених яблук, а процес сушки відбувається за допомогою сонця. Цей принцип, сонячного сушіння, реалізував Михайло Когут у елегантній сушці, котра допомагає провести сушіння більш екологічно (яблука закриті від комах і пилу), процес сушіння відбувається швидше ніж на відкритому сонці і без застосування електропідігрівачів.

Мешкає Михайло в селі Березець на Городоччині, а демонструє пристрій у Львові за підтримки Центру енергозбереження (ЦЕЗ). Залучається інноватор і до семінарів ЦЕЗ, на котрі приходить щоб знайти нові ідеї.

Навіть в жовтні, коли випали сонячні дні, можна було випробувати технологію сушіння. Для цього використали яблука, котрі помістили на решітку з задньої сторони камери.

У Львові в ці дні прохолодне повітря трималося на рівні 7-10 градусів, а в сушці яблука отримували підігріте повітря до 40-55 градусів – з нижнього повітряного колектора через щілину камери. Така температура є комфортною для якісного сушіння – плоди зберігають яскравість.

Протягом 5 годин яблука повністю висушились і стали придатними для зимового зберігання. Кількість яблук, котрі можуть сушитися одночасно – 3-4 кг. Протягом сонячного дня нижній колектор справиться з завданням.

Наступним кроком співпраці з народним умільцем може стати виготовлення простого сонячного водонагрівного колектора для сільських домогосподарств, особливо тих котрі мають тварин і потребують теплої води при митті доїльного посуду і для побутових потреб поза житловим будинком. Тестування ідеї (на беззатратній основі) показало гарні результати: 2 літри води в пластиковій пляшці нагрілося за 4 години до 55 градусів

*Василь Прусак,
Центр енергозбереження*

Агрономічне обґрунтування ефективності застосування азотфіксуючих препаратів при вирощування зернобобових культур у Львівській області

Азотфіксуючі мікроорганізми здатні щороку засвоювати з повітря від 40 до більш як 300 кг азоту на гектар. Цей азот не забруднює довкілля і не потребує значних енергетичних затрат на виробництво. Про значущість процесу біологічної азотфіксації свідчить той факт, що у світовій практиці сільського господарства щороку в ґрунт з мінеральними добривами вносять 35 млн т азоту, тоді як за цей самий час рослини поглинають із ґрунту приблизно 75 млн т цього елемента. Різницю між зазначеними величинами компенсує діяльність мікробів-азотфіксаторів, насамперед бульбочкових бактерій, що зв'язують молекулярний азот у легкозасвоювані для рослини форми.

Застосування азотфіксуючих мікробіологічних препаратів забезпечує підвищення зернової продуктивності рослин сої на 15-20%, гороху – на 11-20%, люпину – на 13-19%, насіння люцерни – на 11-30%.

За вирощування зернобобових культур, азотні добрива, як правило, при дотриманні вимог агротехніки і створенні оптимальних умов азотфіксації з повітря, не застосовують. Стартову дозу азоту (N_{20-30}) дають під культивуацію лише на бідних ґрунтах та після гірших неудобрених попередників, а повну норму (N_{60-90}) вносять у випадку неефективної роботи бульбочок. Передпосівна інокуляція насіння бактеріальними культурами (моноінокуляція) в умовах польових досліджень сприяє підвищенню врожайності бобових культур у середньому на 12-15%.

При інтенсивних технологіях перед сівбою насіння зернобобових культур обробляють протруйниками фунгіцидної дії та проводять інокуляцію бульбочковими бактеріями.

Оптимальні умови для симбіотичної діяльності бактерій наступні: нейтральна реакція ґрунтового розчину, вологість в межах 60-70%, незначний вміст мінерального азоту і хороша аерація ґрунту, температура 20-26 °С.

Результати агрохімічних обстежень показують (табл. 1), що найбільшу ефективність застосування мікробіологічних препаратів, за рівнем кислотності та вмісту гумусу, у Львівській області можна одержати на чорноземах карбонатних, дерново-карбонатних та дернових ґрунтах, які займають 25,1 % від загальної площі основних типів ґрунтів.

Таблиця 1

Основні типи ґрунтів Львівської області, їх кислотність і вміст гумусу
(за даними 9 туру агрохімічного обстеження
Львівської філії ДУ «Держґрунтохорона»)

Основні типи ґрунтів	Площа, тис. га	%	Гумус, %	pH
Дерново-підзолисті	118,1	19,4	1,9	5,6
Ясно-сірі та сірі опідзолені	75,2	12,2	1,8	6,0
Темно-сірі опідзолені та чорноземи опідзолені	161,8	26,4	2,5	5,8
Чорноземи карбонатні та дерново-карбонатні	78,9	12,8	3,7	7,3
Дернові	75,0	12,3	3,1	6,2
Всього	610,8	100,0	-	-

Винос (у середньому з рекомендацій науковців) азоту 1 ц урожаю зернобобових культур: соя – 7,0 кг; горох – 4,5 кг; квасоля – 5,5 кг; кормові боби – 6,5 кг; люпин кормовий – 7,0 кг.

Таблиця 2

Площі зернобобових культур та прогнозована потреба в мікробіологічних препаратах у Львівській області у 2014 році

Райони Львівської області	Зернобобові культури (посівна площа), га					Потреба, га/порцій
	соя	горох	квасоля	кормові боби	люпин кормовий	
БРОДІВСЬКИЙ	3443,5	-	20,0	1,0	-	3464,5
БУСЬКИЙ	3361,5	-	-	-	-	3361,5
ГОРОДОЦЬКИЙ	590,0	30,0	-	-	-	620,0
ДРОГОБИЦЬКИЙ	-	-	-	5,0	-	5,0
ЖИДАЧІВСЬКИЙ	1149,2	23,0	-	105,0	-	1277,2
ЗОЛОЧІВСЬКИЙ	3729,1	-	-	-	-	3729,1
КАМ'ЯНКА-БУЗЬКИЙ	896,0	-	1,0	-	-	897,0
МОСТИСЬКИЙ	547,7	-	-	-	-	547,7
ЖОВКІВСЬКИЙ	633,9	12,5	-	9,5	7,0	662,9
МИКОЛАЇВСЬКИЙ	646,0	-	-	-	-	646,0
ПЕРЕМИШЛЯНСЬКИЙ	635,0	10,0	5,0	-	-	650,0
ПУСТОМИТІВСЬКИЙ	400,5	23,0	-	-	-	423,5
РАДЕХІВСЬКИЙ	2159,4	216,0	-	-	100,0	2475,4
САМБІРСЬКИЙ	924,6	-	-	11,0	-	935,6
СОКАЛЬСЬКИЙ	2438,1	105,0	36,0	333,0	-	2912,1
СТАРОСАМБІРСЬКИЙ	27,0	-	-	32,5	-	59,5
СТРИЙСЬКИЙ	1318,0	-	-	25,0	0,2	1343,2
ЯВОРІВСЬКИЙ	1,0	-	-	-	10,0	11,0
Разом	22900,5	419,5	62,0	522,0	117,2	24021,2

Урожайність (середнє у Львівській області за 2014 рік) зернобобових культур, ц/га: соя – 20 ц/га; горох – 30 ц/га; квасоля – 10 ц/га; кормові боби – 25 ц/га; люпин кормовий – 10 ц/га.

Ціна на азотні добрива станом на 12.02.2015 р.: аміачна селітра 9000 грн./т, карбамід 9000 грн./т, діаміфоска (10:26:26) 12000 грн./т, нітроаміфоска (16:16:16) 1000 грн., аміфос (12:52) 16000 грн.

Таблиця 3

Відпускні ціни на мікробіологічні препарати Інституту сільськогосподарської мікробіології агропромислового виробництва НААН (на весняну компанію 2015 року)

Нзва мікробного препарату	С.-г. культура	Норма витрати препарату на 1 т насіння	Ціна за (л) з ПДВ, грн
Ризогумін (торф'яна форма)	соя	2 кг	290
	горох	900 г	
	люпин	1 кг	
Ризогумін (рідка форма)	соя	2 л	360
	горох	2,2 л	
	люпин	2,0 л	

Отже, при вирощуванні сої, вартість ризогуміну (торф'яна форма) 580 грн./га чи ризогуміну (рідка форма) 720 грн./га, а мінеральних добрив за норми внесення 60-90 кг/га азоту:

- аміачної селітра 1565,2-2347,8 грн./га;
- карбаміду 1395,6-2093,5 грн./га;
- діаміфоски 7200-10800 грн./га;
- нітроаміфоски 4125-6188 грн./га;
- аміфосу 8000-12000 грн./га.

Слід пам'ятати, що бульбочкові бактерії – це живі організми. І деякі пестициди можуть мати фітотоксичну дію на їх ефективність.

Переваги азотфіксації бульбочковими бактеріями:

- зменшуються витрати на удобрення культур азотними добривами (70 – 80 % потреби рослин в азоті забезпечується за рахунок бульбочок);
- підвищується врожайність на 18 – 30 %;
- підвищується ефективність використання макро- і мікроелементів;
- відновлюється та підвищується родючість ґрунтів, котрі отримують дешевий біологічно фіксований атмосферний азот без додаткового внесення азотних добрив;

– підвищується якість вирощеної продукції, збільшується вміст білків, вітамінів, вуглеводів;

– підвищується стійкість рослин до хвороб.

Особливості проведення інокуляції:

– при обробці насіння слід використовувати інокулянти, розроблені для конкретної культури (на основі специфічних ризобій (бактерій) розроблено інокулянти для сої, люпину, гороху, нуту, квасолі і т.д.);

– істотне значення має вказане в рекомендаціях оптимальне співвідношення обсягів робочої суспензії препарату та насіння, бо за надмірної зволоженості може порушитись норма його висіву;

– для запобігання загибелі нанесених мікроорганізмів оброблене насіння слід захистити від впливу прямого сонячного проміння;

– не висівати культури при рН ґрунту нижче 5,5;

– помилкою при інокуляції буде намагання виробника поєднати в одному технологічному процесі застосування мікробних препаратів з іншими агроприйомами, наприклад з одночасним внесенням великої кількості органічних та мінеральних добрив тощо;

– рядкове внесення суперфосфату або амофосу при сівбі бактеризованого насіння може негативно вплинути на формування рослинно-мікробної системи. Неправильне застосування мінеральних азотних добрив під бобові культури може звести нанівець ефективність бактеризації;

– важливо знати, з якими протруйниками інокулянти поєднуються, а з якими їх контакт небажаний, тому застосування мікробних препаратів і пестицидів, як правило, треба розділяти у часі;

– застосування гербіцидів під час вегетації рослин менш небезпечне, ніж застосування ґрунтових гербіцидів, оскільки найбільш уразливими до впливу хімікатів є перші етапи взаємодії мікроорганізмів з рослинами. Гербіциди на основі ацетохлору пригнічують утворення бульбочок сої та знижують ефект інокуляції.

Отже, ефективне використання бобово-ризобіальних систем із застосуванням передпосівної бактеризації насіння дає змогу економити до 90 кг/га мінерального азоту, отримувати екологічно чисту продукцію, сприяє збереженню родючості ґрунтів, забезпечує високий прибуток залежно від культури, а економічний ефект від застосування азотфіксуючих мікробіологічних препаратів становить більше 1000 грн./га.

*Богдан Пархуць, кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
Львівський національний аграрний університет*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ РОЗСАДИ СЕЛЕРИ КОРЕНЕПЛІДНОЇ

Сьогодні українські споживачі стають дедалі більш свідомими покупцями, себто шукають доброякісні продукти, які водночас не повинні бути надто дорогими проте корисними для здоров'я. Особливий інтерес з поміркованою різноманітністю викликає селера коренеплідна, яка не тільки багата на вітаміни та поживні речовини, але й має радіопротекторну здатність (виводити з людського організму радіонукліди). Ще однією з найбільш цінних властивостей сирової селери є те, що вона сприяє регуляції водно-сольового обміну. В коренеплодах селери є виключно великий процент (живого) біологічно-активного органічного натрію, а також, калію і кальцію, що дозволяє налагодити багато процесів метаболізму. Так, нестача натрію позначається на рухливості суглобів. Якщо при русі суглобів чути скрип – значить в артеріях, судинах і суглобових тканинах багато неорганічного кальцію – усунути обидві ці проблеми (брак натрію і надлишок неорганічного кальцію) дозволяє вживання свіжої селери. Органічний натрій також корисний і для крові, оскільки він запобігає згущенню лімфи і крові, попереджає утворення тромбів, тому так важливо пити сік селери, який виступає профілактикою тромбофлебіту, інсульту, інфаркту. З давніх часів її використовували як лікарську рослину. “При нервових розладах селера повинна бути і твоєю їжею і твоїм лікарством” – рекомендував Гіппократ.

Селера коренеплідна прибуткова культура, оскільки на сьогоднішній день ціна на неї коливається від 15 до 25 грн./кг, а то і більше, залежно від регіону України тощо. Необхідно врахувати і те, що найбільшою популярністю цей овоч користується саме у зимово-весняний період, хоча попит на цю продукцію спостерігається впродовж всього року.

Необхідно усвідомити, що в Україні для вирощування товарних коренеплодів селери її необхідно вирощувати лише з розсади. Звичайно, що її можна і висіяти прямим посівом раною весною у відкритий ґрунт, але за таких умов коренеплоди сформуються значно меншими, або і зовсім не утворяться. Тобто ви одержите надземну частину, як у листової або черешкової селери і мичкувату кореневу систему. Ми ж прагнемо одержати товарний коренеплід вагою від 500 г до 1500 г!

Вирощування селери коренеплідної методом розсади обумовлене перш за все тим, що селера має довгий вегетаційний період (180-240 днів), дуже дрібне насіння (в 1 г близько 2 тис. шт.), яке повільно проростає, зменшенням затрат на догляд за рослинами після висаджування розсади у відкритий ґрунт. Тоді як насіння листової чи черешкової селери можна висівати ранньою весною відразу у відкритий ґрунт або вирощувати з розсади.

Розсаду селери коренеплідної вирощують в плівкових теплицях з обігрівом та без обігріву, ранніх та середніх парниках на біологічному обігріві, тунельних плівкових укриттях, а також в посівних ящиках, поживних горшечках і кубиках невеликих розмірів, касетах.

Для вирощування розсади селери необхідно провести комплекс робіт пов'язаний з підготовкою споруд закритого ґрунту (парників, плівкових теплиць, ремонт обладнання і системи обігріву, підбір добрив тощо, а також підготувати компоненти ґрунтосуміші для засипання у парники, посівні ящики, касети.

Останнім часом великої популярності набуває касетний спосіб вирощування розсади селери як у промислових масштабах виробництва так і у приватному секторі. Адже касетний спосіб вирощування розсади дає змогу збільшити вихід ділової розсади з одиниці площі закритого ґрунту у 2-3 рази зменшити витрати насіння і ґрунтосуміші, зменшити вік розсади та забезпечити майже 100% приживання після висаджування у відкритий ґрунт. Для селери найбільшою популярність користуються стандартні касети 40×60 см з кількістю чарунок у касеті 160 (за умови прямого висіву насіння в чарунки).

Важливою умовою одержання здорової розсади є підготовка або ж вибір готових ґрунтосумішей. Субстрат для вирощування розсади селери повинен мати високу забезпеченість поживними речовинами, добру повітря-проникність, водостійку структуру, вбирну здатність, а також, щоб він не містив збудників хвороб і шкідників. Склад сумішки для розсадних кубиків, горшечок і касет може бути такий, %: 1) торф 40 + перегній 40 + дернова земля 20; 2) торф 60 + перегній 20 + дернова земля 20; 3) торф низинний 75 + перегній 20.

З метою покращення мікроклімату навколо кореневої системи, що дозволяє досягти постійної величини вологості та зменшити відсоток захворюваності рослин кореневою гниллю додають до основної ґрунтосуміші сорбенти, такі як вермекуліт і перліт. Тоді склад ґрунтосуміші буде наступним, %: 1) торф 30 + перегній 30 + дернова земля 10 + вермикуліт 30; 2) торф 30 + перегній 30 + дернова земля 10 + перліт 30.

При відсутності торфу склад компонентів може бути таким, %: 1) перегній 80 + дернова земля 20; 2) перегній 70 + дернова земля 30; 3) перегній 85 + дернова земля 12 + пісок 3. Як органічні добрива у складі ґрунтосуміші можна застосовувати перевірені часом «Біогумус» (вермикомпост), а також нові органічні добрива пролонгованої дії «Біоактив», «Біопроферм» тощо. Підготовка таких «ручних» ґрунтосумішей потребує неабияких затрат і часу. Тому сьогодні більшості овочівників віддають перевагу готовим та якісним ґрунтосумішам таким як Щедра земля, Поліська земля, а також субстратам прибалтійського виробництва тощо.

Одним із важливих факторів підвищення урожайності селери коренеплідної є добір сортів та гібридів у конкретних ґрунтово-кліматичних умовах, адже на їх долю припадає 15-25% приросту врожаю. На ринку є значна кількість сортів і гібридів селери коренеплідної, зокрема іноземної селекції, які користуються великим попитом. Прикро констатувати, що вітчизняні сорти поступаються за продуктивністю, а отже не витримують конкуренції. Що стосується насіння іноземної селекції то воно зазвичай добре відкалібровано, оброблене біостимуляторами росту, протруєне проти комплексу хвороб. За таких умов важливо врахувати якість та вартість насіння. Звичайно, насіння вітчизняної селекції в рази дешевше, проте вибір за вами.

В Україні вирощують високоінтенсивні сорти і гібриди селери коренеплідної зарубіжної селекції: Діамант, Фенікс, Омега, Неон, Марс, Гол, Ілона, Гігант, Аніта, Балена, Максим, Бріліант, Монарх, Президент, Макар, Гігант, Ібіс, Заглоба, Луна, Балена, Аніта, Албін, Едвард, Яблучна, Президент РЗ F₁, Чіско РЗ F₁ та сорти вітчизняної селекції: Чорномор, Іванко, Рома, Цілитель та інші.

Найкраще використовувати насіння першого року життя, оскільки через 2-3 воно втрачає свою схожість. Насіння іноземної селекції, яке оброблене проти комплексу хвороб (інкрустоване) не варто намочувати у воді перед сівбою. Маючи достатню кількість насіння, особливо вітчизняного, щоб воно швидше і дружньо проросло, його намочують перед сівбою у воді впродовж 2-3 діб, яку двічі на день міняють. Згодом насіння злегка підсушують і висівають у підготовлені гряди плівкових теплиць, парники, посівні ящики, поживні горщечки або касети, тунельні плівкові укриття. Проросле насіння селери сходить на 8-12 день, тоді як при сівбі не підготовленого насіння сходи появляються на 14-21 день.

Розсаду селери коренеплідної вирощують з пікіруванням або без нього. При вирощуванні селери касетним способом вік розсади зменшується до 45-55 днів, тоді як за вирощування розсади селери без горщечкової (рваної), вік розсади становить 60-75 днів. Залежно від ґрунтово-кліматичної зони України, а також від способу вирощування розсади, насіння селери висівають в плівкових теплицях з обігрівом протягом всього лютого аж до II декади березня. Зокрема, у приватному секторі за відсутності плівкової теплиці чи парника, насіння селери можна висівати в II-III декаді березня – I декаді квітня під тунельними плівковим укриттям, додатково накривши ділянку ґрунту після сівби мішковиною та агроволокном. Це створює кращі умови для швидкого набухання насіння та його проростання. При появі сходів в тунельних плівкових укриттях мішковину знімають, а залишають тільки агроволокно. Згодом, при підвищенні температури повітря (більше +5...+8°C вночі) агроволокно також знімають. Звичайно, такі пізні строки сівби дещо знижують врожайність коренеплідів селери. Однак зазначимо, що такі ризики можуть бути і виправдані, оскільки в окремі роки можуть скластися сприятливі гідротермічні умови у період вегетації рослин, що позитивно вплине на продуктивність селери. Важливо за таких умов висадити розсаду селери на добре забезпечений поживними речовинами ґрунт.

Насіння висівають рідко з розрахунку 0,5-0,7 г/м² без пікірування. Це створює кращі умови для швидкого проростання насіння. Після появи сходів в плівкових теплицях з аварійним обігрівом, а також в тунельних плівкових укриттях з використанням парових гряд, накриті посіви агроволокном знімають. Важливо, щоб сіянці у молодому віці не зазнали тривалого зниження температури до -1...-3°C, оскільки це може вплинути на утворення цвітухи. Також можливий інший варіант, коли сіянці (загущені посіви) вирощують в кімнаті в посівних ящиках, або в розсадних відділеннях теплиць з обігрівом (сівба проведена в II-III декаді лютого), тоді сіянці пікірують в плівковій теплиці чи тунельні плівкові укриття, парники в III декаді березня – I-II декаді квітня. Терміни висаджування розсади селери

*Пікірувана селера
у касетах*

будуть дещо пізніші (II-III декада травня).

Календарні строки сівби насіння для одержання розсади визначають залежно від строку висаджування у відкритий ґрунт і оптимального віку рослин, що припадає за 65-80 днів до висаджування розсади.

Норма висіву насіння I класу за вирощування з пікіруванням 1-1,2 г/м² теплиці, а без пікірування – 0,5-0,6 г/м², норма висіву насіння на парникову раму – 1,4-1,6 г/м² з пікіруванням, а 0,8-1,0 г/м² без пікірування. Безпосередньо в касети чи поживні горщики висівають по 1 насінині (насіння оброблене – інкрустоване, імпортоване, висока схожість), в іншому випадку по 2 насінини. Перед сівбою дуже важливо поживний ґрунт злегка утрамбувати та зволожити, щоб насіння рівномірно лягло на тверду основу. Це одна із гарантій рівномірності появи сходів. Висіяне насіння ледь притрушують підготовленою, завчасно просіяною ґрунтосумішю, або торфом шаром до 0,3-0,5 см, після цього поливають водою із розпилювача. Можна висівати насіння в завчасно підготовлені борозенки розміщені на відстані 3-4 см. Глибина сівби насіння повинна бути не більше як 0,3-0,5 см. Після сівби спостерігають, щоб ґрунт не пересихав, і не був перезволоженим.

За вирощування сіянців в приміщенні, використовуючи посівні ящики, контейнери, після висіву насіння їх накривають плівкою, склом, газетним папером. Можна також ящики і контейнери помістити у великі поліетиленові пакети, створивши немовби «міні тепличку» і поставити у тепле місце, наприклад біля батареї. Час від часу «тепличку» провітрюють, або в ній роблять невеличкі дірки (перфорація), для того щоб на поверхні ґрунту не утворилася пліснява. Після появи сходів накриття знімають.

Однією з важливих умов вирощування високоякісної розсади селери коренеплідної – це постійний контроль за температурним режимом, вологістю ґрунту та відносною вологістю повітря. Так, від сівби до появи сходів температуру повітря підтримують +20...+25 °С. За такої температури сходи можуть з'явитися на 8-12 день. Після появи сходів (приблизно 80-90%) бажано обов'язково знизити температуру до +10...+12 °С вдень і +8...+10 °С вночі упродовж 7-10 днів, що запобігає витягуванню рослин. Потім її підвищують до +16...+18 °С в сонячні дні, в похмурі +14...16 °С та вночі +12...14 °С. Вологість ґрунту підтримують на рівні 65-70% повної вологоємності, а відносну вологість повітря – 70-75%. Такий температурний режим можливо підтримувати тільки в теплицях з регульованим мікрокліматом, тоді як в домашніх умовах це більш проблематично.

При появі першого справжнього листочка (приблизно десь через місяць)

сіянци пікірують в поживні горщики, парники, на підготовлені гряди плівкових теплиць, касети. Пікірують сіянці у фазі першого справжнього листка за допомогою пальця або кілочка (товщина шару ґрунту в ящиках повинна бути не менше як 10-15 см). Ширина міжрядь становить 4-6 см, а відстань між рослинами в рядку 3-5 см. У разі вирощування розсади без пікірування рослини легенько проривають, залишаючи їх на відстані 4-5 см.

Якщо вирощувати розсаду в касетах з висівом по 2 насінини в чарунці, то обов'язково їх потрібно розсадити, тобто в одній чарунці залишати одну рослину, а другу пікірувати у вільну чарунку. Для пікірування сіянців використовують касети з меншою кількістю чарунок від 104–112 шт. із зовнішнім розміром 31,5×52,5 см., наприклад:

1) Кількість отворів –104; об'єм отвору – 30 см³; кількість отворів на 1 м² – 624. Розмір отвору: ширина/діаметр – 34 мм; глибина – 45 мм.

2) Кількість отворів –112; об'єм отвору – 18 см³; кількість отворів на 1 м² – 756. Розмір отвору: ширина/діаметр – 30 мм; глибина – 44 мм.

Вирвані сіянці пікірують на вільне місце. При пересаджуванні (пікіруванні) слідкують за тим, щоб корені не загиналися, оскільки довжина їх може сягати від 5 см і більше, тоді корені прищипують на 1/3 довжини. При пікіруванні дуже важливо не пошкодити головний корінь бо це спричинить появу великої кількості коренів і невеликий коренеплід.

Процес пікірування сіянців селери дуже делікатний, порівняно із багатьма рослинами, такими як рання капуста, помідори, перець, оскільки самі сіянці маленькі селери і це затрудняє пересаджування. Щоб не пошкодити стебло, сіянці беруть за ніжні маленькі сім'ядолі і таким чином, прищепивши корінь, занурюють їх в завчасно підготовлену ямку, яку зроблено кілочком або пальцем. У процесі пікірування сіянців заглиблюють до сім'ядольних листочків, при цьому корінець сіянці не повинен загинатися до гори. Після пікірування сіянців навколо них з легка ущільнюють ґрунт, рослини поливають теплою водою з розпилувача (+23...+25°C) для створення кращого контакту з кореневою системою сіянців з ґрунтом. При пікіруванні вибраковують недорозвинуті, кволі та хворі сіянці, а також ті, що сильно витягнулися. Після пересаджування молоді рослини на 1-2 дні притіняють або витримують при слабкому освітленні.

Після пересаджування сіянців упродовж 5-7 днів температуру підтримують в день +14...+16 °С, а в ночі +12...+14 °С. Далі температуру підтримують на рівні +16...+18 °С в день та +14...+16 °С в ночі.

В період вирощування розсади важливе значення має система удобрення.

Залежно від стану рослин до появи першого справжнього листка рослини обробляють біостимуляторами для укорінення «Радифарм» 20 мл на 10 л. води з розрахунку на 25-30 касет. Після появи перших справжніх листків, а також через 10-12 днів після пікірування у фазі першої пари справжніх листків рослини підживляють «Брексил кальцій» з розрахунку 15-20 г на 10 л води, використовуючи на 30 касет. У фазі другої пари справжніх листочків використовують мікродобрива «Плантафол» марки 10.54.10 з розрахунку 8 г на 10 л води, використовуючи на 25-30 касет. У фазі 3-ох справжніх листочків використовують добриво Майстер (MASTER) 18.18.18+3 з розрахунку 20 г на 10 л. Обов'язково після використання вищезгаданих препаратів рослини поливають чистою водою з метою змивання залишків із листової поверхні нижніх сіянців розсади селери. Для позакореневого підживлення розсади селери можна застосовувати також регулятори росту гумісол, верместим тощо.

За 7-8 днів до висаджування розсади на постійне місце у відкритий ґрунт її необхідно загартовувати, поступово знижуючи температуру в день до +8...+10 °С а в ночі +6...+8 °С. За тиждень до висаджування в плівкових теплицях, тунельних плівкових укриттях, плівку піднімають з боків, а парникові рами відкривають спочатку в перші два дні на 1,5-2 год., а потім на 3-4 год., поступово збільшуючи кількість годин, щоб температура повітря не перевищувала зовнішню, а нижні рослини поступово адаптувалися до умов зовнішнього середовища. За 2-3 дні до висаджування розсади селери у відкритий ґрунт накриття повністю знімають, обмежують полив рослин. Якщо розсаду вирощують у кімнатах, її виносять на відкриті балкони та тераси, поступово загартовуючи. Напередодні висаджування розсади рослини добре поливають, щоб розсаду було легко вибирати з грудочкою вологого ґрунту.

Залежно від умов вирощування розсаду селери висаджують на постійне місце у 55–75-ти денному віці, коли рослини утворюють 5-6 справжніх листочків, висота рослин 8-15 см, вага 8-12 г.

*Селера вирощена в касетах
готова до висаджування*

При вирощування розсади в касетах вік її скорочується до 45-55 днів, а в тунельних плівкових укриттях, пізніх парниках (сівба II-III декада березня – початок квітня) вік розсади зменшується до 40-50 днів. В таких випадках бажано висівати ранньостиглі сорти селери, вік вегетації яких не перевищує 140-160 днів. Вихід ділової розсади з 1 м² за площі живлення сіянців 5×5 см – 400 шт., а 4×4 см – 625 шт., тоді як з парникової рами – 650-1000 шт. Необхідно зауважити, що якість розсади, вирощеної в «кімнатних умовах» значно поступається тій, котра вирощена у теплицях, парниках чи тунельних плівкових укриттях.

Оптимальні строки висаджування розсади селери настають тоді, коли мене загроза тривалого зниження температури. Так, у південних районах України та на Закарпатті розсаду селери можна висаджувати в кінці I-II декаді квітня, у центральних районах з II декади квітня - I декада травня, а у Західному регіоні України з III декади квітня - III декаду травня. Спішити із висаджуванням розсади не бажано, оскільки за більш ранніх строків садіння рослини внаслідок тривалого зниження температури повітря в нічний час (+2...-3 °С, нічні приморозки) утворюють цвітуху, відтак якість продукції погіршується. Строки висаджування розсади, яка має 3-4 справжні листки та висоту 8-10 см за вирощування її в тунельних плівкових укриттях, пізніх парниках, весняних плівкових теплицях без обігріву (сівба кінець березня – початок квітня) припадають на кінець травня – початок червня.

Схеми висаджування можуть бути різними, залежно від біологічних особливостей сорту, ґрунтово-кліматичної зони вирощування, типу ґрунту тощо. Розсаду селери висаджують як механізованим способом так і в ручну. Найбільш поширений спосіб висаджування розсади селери є широкорядний (45-60-70 см) чи стрічковий (50+20). У рядку рослини розміщують на відстані 20-30 см. Високоінтенсивні сорти і гібриди селери, які утворюють коренеплоди вагою до 1 кг і більше, висаджують за схемою 50×50 см, 60×40 см, 50 x 40 см.

У промислових масштабах розсаду селери висаджують розсадосадильними машинами за схемою 90+50 см, відстань між рослинами 20-25 см. Кількість рослин на 1 га залежно від сорту та схеми висаджування коливається в межах 40-65 тис. рослин. Таким чином, вирощування розсади селери в Україні є надзвичайно перспективним агробізнесом.

Ігор Дидів, кандидат с.-г. наук, доцент, Львівський національний аграрний університет

Розвиток сільськогосподарської кооперації в Україні вже тривалий час стикається з численними перешкодами. Законодавчі прогалини, проблеми у фінансовій підтримці, недосконале податкове законодавство – це лише неповний перелік проблем української кооперації. Основні шляхи вирішення вказаних проблем та перспектив міжнародної співпраці у розвитку кооперації для читачів нашого видання погодився висвітлити в рубриці “Точка зору” голова БО “Львівська аграрна дорадча служба” Іван Паньків.

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ ВИМАГАЄ ШВИДКИХ, ФАХОВИХ І СИСТЕМНИХ ЗМІН – Іван Паньків

- Добрий день, шановний Іван Ярославович. Розкажіть будьте ласкаві нашим читачам докладніше про спільний проект, який реалізує БО “Львівська аграрна дорадча служба” з канадськими партнерами?

-І.П. - Що стосується нашої діяльності, то з квітня 2014 року Львівська аграрна дорадча служба (далі ЛАДС) спільно з ЛОО СОК “Рівноправність” та з канадською кооперативною компанією SOCODEVІ (провінція Квебек) почали реалізацію проекту “Розвиток молочного бізнесу в Україні”. Його фінансує уряд Канади через Міністерство закордонних справ і торгівлі. Проект реалізується на західній Україні у Львівській та Івано-Франківській областях та на сході України – в Дніпропетровській та сусідніх Запорізькій, Миколаївській і Херсонській областях.

Проект передбачає діяльність в молочному секторі протягом семи років. За цей час є конкретні завдання для роботи, які будуть успішно втілені спільно з власниками корів України. Це, зокрема, розвиток 10-15 кооперативів на Західній Україні, які через 4-5 років могли б стати економічно самостійними, надаючи послуги для своїх членів. Для допомоги кооперативам має бути розвинута діяльність об'єднання кооперативів. ЛАДС має розробити і втілювати програму навчання та консультивання сільськогосподарських виробників, їх активної участі у житті кооперативів, членів правління кооперативу управляти кооперативною діяльністю. При цьому ці кооперативи мають відповідати кооперативним принципам, тобто не мають створюватися під міжнародні або бюджетні програми, а мають функціонувати саме під членів кооперативу. До кооперативу планується залучити на основі зацікавленості 250-300 власників корів, які хочуть продавати молоко утримуючи від 3 до 10 корів.

Проект сприятиме створенню на Західній Україні 35-40 сімейних ферм. Це в середньому 3-5 сімейних ферм в межах кожного з десяти кооперативів. Частині сімей, які утримують 3-5 корів, на конкурсних засадах буде надана допомога в реконструкції корівників, впровадження системи цілодобового забезпечення корів водою, системи вентилявання приміщення, комфортного утримання корів та доїння, яке забезпечить виробництво молока вищого гатунку. Щоб забезпечити якість молока і воно мало високу ціну на ринку, чого хоче власник корови, проект буде допомагати створити систему ефективного збору молока в танки-охолоджувачі. Крім того, дорадники будуть щомісячно консультувати членів кооперативів – власників корів в питаннях технології виробництва молока. Для цього молочні дорадники ЛАДС будуть використовувати систему ведення комп'ютерного обліку, відповідно розробленої канадською компанією ВАЛАКТА програми Lас-T показники продуктивних та інших параметрів корів. Тому дорадники матимуть змогу надавати власникам господарств щомісячні звіти щодо годівлі, здоров'я, відтворення, менеджменту стада тощо. Також ми будемо сприяти в наданні знань щодо кормовиробництва, наприклад щоб виробляти високопоживні корми (сіно з вмістом 15-17 % протейну, а не 3-5% як на сьогодні). Це дозволить зменшувати витрати на годівлю корів та одночасно отримувати більшу кількість молока і мати вищу прибутковість. Також ЛАДС буде мати можливість створити в межах цього Проекту лабораторію молока для консультування виробників, яка щомісячно буде оцінювати 10-20 тисяч зразків молока від корів, власниками яких є члени кооперативів та середні і великі молочні господарства Західної України. Ці проби молока будуть брати молочні дорадники через налагоджену логістичну систему. Це стосується загального бачення проекту.

В ЛАДС будуть працювати професійні консультанти з питань технології виробництва молока, реконструкції і будівництва приміщень, з питань якості молока і молокопродуктів, з питань відтворення тварин і їх здоров'я, з питань кооперації. Складовою проекту буде сприяння у реалізації політики гендерної рівності, а також якості кормів, продуктів, збереження навколишнього середовища.

- Розкажіть докладніше про перспективи розвитку кооперації в регіоні в процесі реалізації проекту з канадськими партнерами?

-І. П. - Що стосується кооперації – це ключовий блок нашої роботи, а тому всі напрямки діяльності проекту будуть сфокусовані на системній участі власників корів у кооперативі. Власник 1,3-5 чи 10 має одержати якісні послуги від кооперативу щодо утримання тварин, виробництва і реалізації молока, відтворення, здоров'я тварин.

Минулі два тижні нам вдалося побувати в Парагваї та побачити роботу кооперативів і це дозволяє стверджувально говорити, що лише у випадку системного розвитку кооперації та створенні економічно сильних кооперативів можна говорити про ефективне сільське господарство. Наголошу, що мова йде не про сільське господарство латифундій чи агрохолдингів, а власне виробництво, в якому задіяні жителі сіл, які самостійно та з громадою формують робочі місця для виробництва якісної продукції, ефективно використовують і зберігають сільськогосподарські угіддя та впроваджувати соціальні програми на селі. Сьогодні ті ж кооперативи в Парагваї утримують школи, систему медичної допомоги, будинки пристарілих. Навіть стан доріг в сільській місцевості підтримується за рахунок коштів від кооперативів. Одинокі члени кооперативів не залишаються обділеними увагою в старості. Фактично це повернення до тих класичних кооперативних засад, які були сформовані, і в тому числі Галичині, ще до Першої світової війни і які показали свою життєздатність.

Тому наш проект орієнтується на підтримку кооперативів, які можуть надати послуги своїм членам і розвинути ефективно виробництво, систему послуг через кооперативи та забезпечити прийнятний рівень життя.

- Якими є результати розвитку кооперативів в регіоні при реалізації попередніх проектів ЛАДС?

-І.П. - В цілому за попередні роки нами було створено 8 кооперативів, до яких ЛАДС залучено понад 600 сільських жителів. Найкращі результати роботи показали СОК “Покрова” (Бродівський район), а його членами є понад 130 мешканців сіл Лугове, Висоцьке, Заболотці, Лучківці, Голосковичі. До цього кооперативу долучаються також жителі з інших сіл району. Через 2-3 роки членами СОК “Покрова” буде близько 300 сільських жителів. На даний час цей кооператив забезпечує заготівлю близько 1,5 тони молока щоденно. Але через 2-3 роки це буде 4-5 т.

Успішно розвивається також СОК “Молочар” у Стрийському районі (село Воля Задеревацька) та здійснює діяльність у селах Малі Дідушичі, Великі Дідушичі і Задеревач. У ньому вже понад 50 членів сьогодні і прогнозується їх збільшення за два роки до 200-250 членів. СОК “Побужани” (Буський район), який створено найпізніше, також розвивається динамічно при цьому надаючи своїм членам якісні послуги. Гарно їде робота в СОК “Єдність-Л” Дрогобицького району, який охоплює діяльністю села Дорожів, Літиня, Ріпчичі та сусідні населені пункти. Є гарні передумови для розвитку кооперативів “Воля”, “Сільські послуги” і

“Лисятицький” відповідно у Мостиському, Старосамбірському та Стрийському районах. Наша команда сподівається, що протягом 2015 року розвинемо діяльність в кількох вже діючих молочарських кооперативах Івано-Франківської області, які прагнуть одержувати хороші результати при співпраці з Проектом. Великі старання щодо співпраці з ЛАДС проявляють сільські жителі Кременецького району Тернопільської області, де вже активно підтримує сільських господарів також і районна влада щодо співпраці в питаннях розвитку кооперативів, сімейних ферм та підприємництва в сільській місцевості.

- Повертаючись до досвіду кооперативів в Парагваї, скільки років, на Вашу думку, потрібно в Україні цілеспрямованих реформ щоб досягнути таких результатів?

-І.П.- Скажу так коротко. Якщо ми прагнемо досягнути результатів навіть цієї латиноамериканської країни – кооперативу “Хортиця” в провінції Чако або кооперативів “Нойланд” та “Сан Луїс”, засновниками і членами яких, до речі, є переважно вихідці з України, напевно потрібно років 10-15. Тому що, наприклад, кооператив “Хортиця” – це власний м’ясокомбінат, який має потужність для щоденної переробки 700 голів худоби, свій елеватор, система шкіл, медичних заклади і дороги. Але ці об’єкти у Парагваї функціонують не за рахунок держави, а за рахунок діяльності кооперативів. Загалом це дуже ефективна система, яка може врятувати українське село, особливо в умовах, в яких сьогодні опинилися українські селяни.

-Протягом десятиліть однією з перешкод для розвитку кооперації в Україні було законодавство?

-І.П.- Що стосується законодавства – то його в Україні треба змінювати, але важливо, щоб законодавство змінювали ті хто має поняття та розуміння кооперації. Бо в Україні часто-густо буває так, що теоретики в кабінетах пишуть закони, статті, а іноді і цілі книжки, не буваючи в кооперативах. Таким чином законодавці, які не бачили кооперативів в Україні, а тим більше закордоном, формують закони, а потім пробують ці закони адаптувати до ситуації. Тому до розробки законів варто залучати практикуючих кооператорів і дорадників, відвідувати інші держави – навіть цю ж Польщу або Німеччину, Нідерланди, Францію та запрошувати фахівців з Канади, Ізраїлю, Нової Зеландії, які можуть пояснити не лише механізм функціонування, але і мотиваційні рушії до розвитку кооперативів. Сьогодні йде багато розмов про статус кооперативів в Україні – прибутковий або неприбутковий. А що означає

статус неприбутковості для кооперативу? Я думаю, що якщо запитати в тих теоретиків-законотворців, про суть статусу неприбутковості для кооперативу – більша половина з них не зможе дати правильного пояснення.

- Розкажіть нашим читачам про оподаткування кооперативів в Парагваї?

-І.П.- Якщо говорити про оподаткування в Парагваї, то в цій державі кооперативи лише 10 % від доходу сплачують у державний бюджет. Решта ж грошей використовується на підтримку або оплату послуг кооперативу – це у межах 13-15 %. В кооперативі є кошти для розвитку, але держава делегує певні повноваження для кооперативів щодо соціальної відповідальності. Тобто держава оподатковує кооперативи за нижчими ставками, натомість покладаючи на них певну соціальну складову. Кооперативне об'єднання “Фекопрод” у Парагваї у своїй структурі має банк і страхову компанію, а законодавство країни дозволяє функціонувати тій чи іншій системі. Там є практична та доступна кооперація. Тому Україні доцільно не вигадувати велосипед, а просто адаптувати ефективну зарубіжну практику до нашого суспільства. Проте закони не мають розходитися один з другим, а в Україні, на жаль, часто буває так, що Кабінет міністрів, міністерства приймає певні нормативні акти, але коли пробуєш їх застосувати – то багато їх не стикається.

- Яким чином доцільно розв'язувати дані проблеми в Україні?

-І.П. - На сьогодні доцільно дати можливість всім виробникам сільськогосподарської продукції працювати на однакових умовах. Наприклад, виробництвом сільськогосподарської продукції може займатися і приватний підприємець, і товариство з обмеженою відповідальністю, яке створила сім'я і фермерське господарство – незалежно від площі земель у власності чи оренді. Проте доступ до системи підтримки виробників через фермерство мають тільки фермерські господарства, а інші – ні, навіть у випадку, якщо обробляють значно менші площі.

- Чи долучається ЛАДС до реалізації подібних ініціатив в Україні?

-І.П.- Власне ЛАДС, як член Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб, як і дорадчі служби з інших областей – долучаються іноді до обговорення проектів законів та законодавчих ініціатив. Але це до певної міри. Коли ж члени комісії чи групи бачать, що дорадники говорять речі які не подобаються в цих законах членам комісій та груп від державних органів, то співпраця фактично припиняється, хоча формально обговорення проведено. На мою думку, необхідно активізувати розвиток громадських організацій, зокрема регіональних Аграрних палат. Великі аграрні бізнеси

створюють галузеві асоціації для лобювання власних інтересів, а малі виробники, з якими як раз і працює ЛАДС, не мають змоги відстоювати інтереси настільки ефективно. Малі та середні виробники також є учасниками галузевих асоціацій, проте не мають змогу захищати свої інтереси внаслідок відсутності системності в їх роботі і ефективних менеджерів. На жаль громадські організації ще не мають фактичного впливу на ситуацію через домінуючий вплив корпоративних структур.

- Яким чином подібні протиріччя розв'язуються закордоном?

- І. П. - Наприклад в Канаді вся система продажу молока відбувається через Канадську асоціацію виробників молока і її регіональні відділення. Тобто всі розрахунки за реалізоване молоко фермер одержує через дану асоціацію. Тому в нас можливо варто подібний досвід вивчити та запровадити. Асоціації виробників молока приймають також рішення щодо збутової ціни продукту. В Парагваї, наприклад, асоціація встановила, що фермеру оплачують за молоко 50 % ціни молока у супермаркеті. І саме держава допомогла прийняти таке рішення. А що сьогодні заважає в Україні прийняти аналогічне рішення при відсутності ресурсів для бюджетної підтримки власників корів? В такому випадку зароблять всі учасники ланцюгу молока продуктового комплексу, зокрема і фермер, як виробник первинного ресурсу. Очевидно що якщо не заробляє виробник – то непотрібні і всі наступні ланки. Але в кожному наступній ланці ланцюга є додана вартість, а у фермера України її часто немає. Тобто логічно пов'язати ціну заводу і ціну для фермера. Якщо збутовий ланцюг занадто довгий, то з нього, за законами ринку, вилучають зайвих посередників. Лише в Україні з цього ланцюга вилучається власник корови, що зумовлює катастрофічне зменшення поголів'я корів.

Система кооперації дозволяє поєднати виробника і вийти на прямого споживача. Наприклад, в канадському кооперативі “Агропюр” понад 3500 фермерів, кожен з яких утримує в середньому 50-60 корів. Фермери забезпечують високу середню продуктивність (на рівні 8-10 т молока від корови за лактацію) і високі якісні показники. Система кооперації “Агропюр” створила 28 молокопереробних підприємств. Споживач платить ринкову ціну за молоко, а фермер заробляє гроші від ефективності збутової політики кооперативу.

- Чи були подібні приклади в Україні?

-І.П.- Наприклад в Україні компанія “Данон” ще у 2011 році висловила ініціативу щодо вирівнювання закупівельних цін у невеликих виробників – членів кооперативів та крупнотоварних господарствах України. Але вже приблизно через півтора року ця ж компанія обґрунтувала що 2,20 грн/л – це нормальна ціна.

Навряд чи, що власники “Данону” в Україні згідні створивши власні 1000 господарств і утримуючи по 3-5 корів оплачувати собі 2,20 грн/л молока.

- Яким чином 8 кооперативів, які діють при консультативній підтримці ЛАДС намагаються розв’язати питання низьких закупівельних цін які стримують модернізацію?

- **І.П.** - Ціну на молоко на Львівщині формують молокопереробні підприємства. Але доходи фермерів членів кооперативів поступово зростають за рахунок вищих якісних параметрів молока. В частині кооперативів, діяльністю яких опікується ЛАДС, вже досягнуто 15-20 % зростання збутової ціни за рахунок даного фактора. Наприклад, коли вміст жиру у молоці 3,8-3,9 %, білку 3,1-3,2 % і молоко охолоджене, з низькою бактеріальною забрудненістю та соматичними клітинами – заводи вже платять вищу ціну, але лише за рахунок якісних складових. Базова вартість для членів кооперативу є аналогічною як і для більшості виробників молока на Львівщині в інших селах.

Тут необхідно виходити на переговори з власниками переробних підприємств, лідерами громадських організацій і виробниками молока для узгодження схеми ціноутворення на рівні області. Головне, щоб з кожної сторони був інтерес до розв’язання проблеми низьких закупівельних цін, і при цьому, кожна сторона враховувала позицію інших. Очевидно, що якщо збанкрутує молокопереробне підприємство, то не буде кому закуповувати фермерське молоко. Якщо не буде супермаркету – тоді не буде механізму реалізації молочних продуктів кінцевому споживачу. Зрозуміло також, що сучасні технології дозволяють зробити молокопродукти і без молока від корів. Але чи хоче споживач, який платить зі своєї кишені, споживати продукт не з натуральної тваринницької сировини? При цьому упаковка багатьох молокопродуктів не завжди адекватно відображає зміст компонентів даних продовольчих товарів, зокрема щодо вмісту в них рослинницьких складових.

- Чи надає дорадча служба консультації виробникам в інших галузях сільськогосподарського виробництва?

-**І.П.**- На сьогодні 90-92 % знань і консультацій, які поширює ЛАДС, стосуються молочного скотарства. Але на зустрічах, семінарах чи демонстраційних показах дорадникам часто задають питання з овочівництва, ягідництва, садівництва та вирощування зернових культур і наші консультанти надають кваліфіковані консультації з цих питань. Багато людей похилого віку не мають можливості поїхати до обласного чи районного центру для пошуку спеціалізованої літератури. Вони хочуть

одержати відповіді на всі питання, а тому ЛАДС приділяє значну увагу знанням дорадників. Крім того, плідною була співпраця з Центрами зайнятості Львівщини щодо започаткування та ведення малого бізнесу. Було проведено цільові семінари по ягідництву, кролівництву, свинарству та бджільництву до яких долучалися провідні експерти-дорадники з вищих навчальних закладів аграрної спеціалізації в регіоні. Але ЛАДС залучає тільки тих хто є високо компетентний у своєму напрямі.

- Ваші побажання для виробників сільськогосподарської продукції у поточному непростому році?

- І. П. - По-перше, для агровиробників принципово важливим є стабілізація курсу долара в Україні, оскільки виробники прив'язані до цін імпортованих складових у засобах виробництва і бензину та солярки. Калькуляція вартості цих складових прив'язана до валютного курсу. По-друге, щоб виробники не втрачали виробництво, яке було створено протягом попередніх років. Незалежно від економічної ситуації треба зробити спробу втриматися, оскільки згідно економічної теорії, після кризи настає фаза піднесення. Підприємствам, які під час кризи повністю відмовляться від виробництва, буде важко потім розпочинати все з початку на фазі економічного піднесення. Доцільніше втриматися на ринку регулюючи обсяги виробництва чи кількість продуктивних тварин. При стабілізації ситуації можна вже нарощувати виробництво. Крім того, потрібно завжди оцінювати ситуацію на ринку щодо фінансового стану контрагентів, оскільки банкрутство покупця може спричинити банкрутство фермера.

В роботі ЛАДС були випадки, коли при зростанні цін на матеріально-технічні ресурси фермери прагнули завершити виробництво за обраним напрямом спеціалізації. Але після поради з фахівцями, фермери зменшували обсяги виробництва, наприклад, вибраковуючи зі стада менш продуктивних тварин, на які затрати праці і ресурсів приблизно однакові. Але якщо покращити здоров'я, раціони, сформувані правильні технологічні групи, тоді можливо досягнути вищої продуктивності. Звичайно, кожен скаже, що для цього теж потрібні гроші. Такі реалії життя, що будь-яке виробництво потребує капіталовкладень для виживання на конкурентному ринку і їх треба знаходити.

- Дякуємо Вам за цікаве інтерв'ю.

Розмову вів Павло Музика

Назва виставки	Дата проведення	Місце проведення	Детальніша інформація
Wurst Tech м'ясоперробка	12-13 березня 2015 р.	м. Київ Конгрес-готель “Пуца” вул. Н. Юнкерова, 20, Пуца Водиця	www.wurstconf.com
Конференція “Землевпорядна галузь України: виклики та перспективи”	14 березня 2015 р.	м. Київ, РК «Диканька», вул. Малишка, 4-а (біля метро «Дарниця»)	www.zsu.org.ua
Науково-практична конференція «Практичні підходи до використання відновлювальної енергетики – джерела фінансування та техніко- економічна ефективність	18 березня 2015 р.	м. Львів, Палац спорту «Україна», вул. Мельника, 18.	www.cstei.lviv.ua
Міжнародний форум “Продовольча стратегія – Ініціатива 2015”	19 березня 2015 р.	м. Київ, Гот. Radisson Blu Hotel, вул. Братська, 17-19.	www.food.blackseagrainconference.com
Конференція «Елеватор - 2015»	26-27 березня 2015 р.	м. Київ	www.agrotimes.net

Назва виставки	Дата проведення	Місце проведення	Детальніша інформація
Agra International Agricultural Exhibition	04-08 березня 2015 р.	Болгарія, м. Пловдив	www.fair.bg
Bata Agro International Specialized Agricultural Fair	04-07 березня 2015 р.	Болгарія, м. Стара Загора	www.bata-agro.org
Apimell Виставка бджільництва продуктів і обладнання	06-08 березня 2015 р.	Італія, м. Піаченза	www.apimell.it
Food Vision	18-20 березня 2015 р.	Франція, м. Канни	www.foodvisionevent.com
Україно-американський аграрний конгрес	24-25 березня 2015 р.	США, м. Вашингтон	www.apk-inform.com.ua
Agrosalon Міжнародна виставка сільськогосподарської техніки	25-28 березня 2015 р.	Словаччина, м. Нітра	www.agrokomplex.sk
Ką pasėsi... Міжнародна аграрна виставка	26-28 березня 2015 р.	Литва, м. Каунас	www.kapasesi.info

Спеціалізована виставка «Агро Техніка-2015» у Львові

4–6 березня 2015 року у Львові на комплексі «Арена Львів» відбудеться виставка сучасної сільськогосподарської техніки та обладнання «АгроТехніка-2015». У межах виставки заплановано проведення спеціалізованих тематичних семінарів з актуальних питань організації аграрного виробництва:

4 березня 2015 року відбудуться семінари на тему «АГРОТЕХНІКА: ТЕНДЕНЦІЇ ТА АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ» та «БІОЕНЕРГЕТИКА ЯК ВИКЛИК ЧАСУ».

5 березня 2015 року буде проведено семінари на тему «СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА» та «ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО ТВАРИННИЦТВА».

6 березня 2015 року заплановано семінари на тему «ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ» і «СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ, ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ».

Місце проведення: Арена Львів, вул. Стрийська, 199.

З детальнішою інформацією про програму виставки можна ознайомитися на сайті: www.agt.expolviv.ua

Безкоштовна освітня програма «Агро Лідери»

17 березня 2015 року стартує освітня програма «Агро Лідери», спрямована на об'єднання підприємців аграрного сектору з метою створення для них навчально-розвиваючого середовища, яке сприятиме особистому зростанню, професійному розвитку, обміну досвідом та налагодженню мережі ділових контактів. Програма складається з п'яти дводенних модулів у березні-травні в Києві з провідними викладачами та експертами Київської школи економіки.

Участь у програмі «АгроЛідери» для аграріїв із західних регіонів, які пройдуть відбір є безкоштовною. Заявки на участь приймаються до **5 березня**.

У випадку запитань звертайтеся за телефоном +38 (067) 441 01 11 або надсилайте е-мейл на адресу: business@kse.org.ua

Організатори програми: проект «Надання послуг з управління двома ланцюгами додаткової вартості сільськогосподарської продукції в Україні» («Агро-Львів») та Київська Школа Економіки (KSE).

Науково-практична конференція «Енергоефективність, екологія, комфорт»

04 березня 2015 року у Львові відбудеться науково-практична конференція «Енергоефективність, екологія, комфорт». До участі у конференції запрошуємо представників підприємств, організацій, що є власниками, розробниками, продавцями та споживачами енергоощадних технологій; галузевих асоціацій, екологічних організацій; органів виконавчої влади та місцевого самоврядування та науковців.

Місце проведення: Львівська торгово-промислова палата (Стрийський парк, 14, м. Львів).

Початок роботи конференції: 4 березня – о 10.00 (реєстрація - з 9.30).

Джерело: www.lcci.com.ua

Конференція «Птахівництво - 2015. Як позбутися непродуктивних витрат»

12 березня 2015 року у Львові відбудеться конференція “Птахівництво - 2015. Як позбутися непродуктивних витрат”. Для участі запрошуються виробники продукції птахівництва, фермери, керівники особистих селянських господарств і кооперативів, науковці та представники органів державної влади. Захід сприятиме розробці стратегії розвитку підприємств птахопродуктового підкомплексу в регіоні в сучасних економічних умовах і на перспективу.

Місце проведення: м. Львів, **Початок** в 9:00 год.

Джерело: www.agrotimes.net

Внутрішні аудитори системи менеджменту якості

11-13 березня 2015 року у Львові Західно-регіональне відділення БЮРО ВЕРІТАС Україна організовує курс “Внутрішні аудитори системи менеджменту якості. Стандарт ISO 9001:2008. Нова версія стандарту ISO 19011:2011”. Особи які пройдуть навчання і задовільно складуть іспит, отримають Сертифікат внутрішнього аудитора Системи Менеджменту Якості на відповідність стандарту ISO 9001:2008. Детальнішу інформацію для участі в курсі можна одержати за тел./факс: (032) 295 – 51 – 83

Місце проведення: Львівська торгово-промислова палата, м. Львів, Стрийський парк, 14.

Джерело: www.lcci.com.ua

Виставка-ярмарок свійських тварин

15 березня 2015 року у виставковому залі “Шувар-Експо” (м. Львів, вул. Хуторівка, 4-Б) відбудеться виставка-ярмарок свійських тварин (голуби, кури, кролі та ін.). **Початок** з 8:00 год

Джерело: www.shuvar.com

Оптові ціни на продукцію (станом на 27.02.2015 р.) (1 кг/грн.)

ПРОДУКТ	мінімальна	середня	максимальна
ПРОДУКЦІЯ РОСЛИННИЦТВА ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА			
Гарбуз	2,50	3,00	3,20
Капуста білокачанна	5,50	6,00	6,50
Помідор салатний червоний	50,00	54,00	38,00
Капуста савойська	10,00	11,00	12,00
Морква нантська	4,00	4,80	5,00
Буряки столові круглі	2,60	2,80	3,00
Цибуля зелена	20,00	20,00	22,00
Цибуля ріпчаста	5,30	5,80	6,00
Цибуля ріпчаста салатна червона	7,00	7,00	7,00
Огірок довгоплідний гладкий	37,00	37,00	38,00
Часник	32,50	33,00	33,00
Картопля Белароса	2,50	2,70	2,80
Гриб печериця	27,00	28,00	29,00
Яблуко Гала	10,00	10,50	12,00
Яблуко Чемпіон	7,50	8,00	8,50
Яблуко Голден 65	10,00	12,00	13,00
Яблуко Айдаред	11,00	12,00	13,00
Борошно пшеничне вищого гатунку	10,50	12,00	12,50
Цукор	15,00	15,50	16,00
ПРОДУКЦІЯ ТВАРИННИЦТВА ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА			
Яловичина вирізка	100,00	100,00	100,00
Яловичина грудинка безкісткова	40,00	40,00	40,00
Свинина беконна вирізка	70,00	73,00	75,00
Свинина беконна шинка	53,00	54,00	54,00
Свинина вирізка	70,00	73,00	75,00
Свинина полядвиця (корейка безкісткова)	72,00	74,00	75,00
Короп жив	41,00	41,00	41,00
Скумбрія х/к	85,00	85,00	85,00

Складено за даними ТОВ "РСП "Шувар"

Редакційна колегія інформаційного вісника
Львівської аграрної палати “Агрофорум”

Музика П.М. – ГО “Львівська аграрна палата” (голова редколегії)
Стефанишин І.М. – ТОВ “РСП “Шувар” (заст. голови редколегії)
Гончаренко Л.В. – Департамент агропромислового розвитку
Львівської обласної державної адміністрації (заст. голови редколегії)
Вуйцик І.М. - ГО “Львівська аграрна палата”
Паньків І.Я. – БО “Львівська аграрна дорадча служба”
Соломонко Д.О. – Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (випусковий редактор)

Періодичність видання: два рази на місяць.

Побажання та зауваження до змісту електронного інформаційного вісника
просимо надсилати на e-mail: lvivagri@gmail.com або за телефоном:
+38 (032) 294-84-03, +38 (032) 239-26-56, +38 (067) 803-60-32

Бюлетень видається за підтримки

